



ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΔΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

Ανθή Παπατόλια

Δικηγόρος

ΜΔΕ Δημοσίου Δικαίου, ΜΔΕ Εμπορικού και Οικονομικού Δικαίου

25.04.2023



Βασικά νομοθετήματα δικονομίας και ένδικα βοηθήματα

Νομοθετήματα:

- Π.δ. 18/1989
- Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας (Ν. 2717/1999)

Ένδικα βοηθήματα:

- Αίτηση ακύρωσης
- Προσφυγή ουσίας
- Αγωγή
- Ανακοπή εκτέλεσης
- Ένσταση εκλογών

Ακυρωτικές και ουσιαστικές διαφορές

✓ Ακυρωτικές διαφορές:

- Ένδικο βοήθημα: αίτηση ακύρωσης
- Νομοθεσία: π.δ. 18/1989, ά. 1 Ν. 702/77, ά. 15 Ν. 3068/2002
- Έλεγχος νομιμότητας

✓ Διαφορές ουσίας:

- Ένδικα βοηθήματα: προσφυγή ουσίας, αγωγή, ανακοπή εκτέλεσης, ένσταση εκλογών
- Νομοθεσία: Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας, Ν. 1406/83, ά. 7 Ν. 702/77, ά. 66 Ν. 4055/12 κ.α.
- Έλεγχος νομιμότητας και ουσίας



Αίτηση ακύρωσης

- Πρόκειται για το ένδικο βοήθημα, με το οποίο επιδιώκεται η ολική ή μερική ακύρωση της προσβαλλόμενης πράξης (και όχι η τροποποίησή της).
- Στην περίπτωση της αίτησης ακύρωσης το δικαστήριο που εξετάζει τη διαφορά ελέγχει την πράξη μόνο ως προς τη νομιμότητα και όχι ως προς την ουσία.
- Ασκείται ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας ή ενώπιον ΤΔΔ (που έχει αποκτήσει αρμοδιότητα με νόμο, κατ' εφαρμογή του άρθρου 95 παρ. 3 Σ)

Προσφυγή ουσίας

- Η προσφυγή είναι το ένδικο βοήθημα με το οποίο ζητείται η άσκηση ουσιαστικού ελέγχου ατομικής διοικητικής πράξης.
- Προσφυγή ασκείται μόνον επί διαφορών ουσίας, δηλαδή στις ειδικές περιπτώσεις που ο νόμος χαρακτηρίζει μια διοικητική διαφορά ως ουσίας.
- Με την προσφυγή δεν ελέγχεται μόνον η νομιμότητα (ύπαρξη νομικής βάσης, ορθή εφαρμογή του νόμου), αλλά και η κατ'ουσίαν ορθότητα μιας διοικητικής πράξης.
- Ο δικαστής της προσφυγής έχει την εξουσία όχι μόνο να ακυρώσει αλλά και να τροποποιήσει την προσβαλλόμενη πράξη.

Ανακοπή εκτέλεσης

- Η ανακοπή είναι το γενικό ένδικο βοήθημα κατά των πράξεων που εκδίδονται στο πλαίσιο της διοικητικής εκτέλεσης.

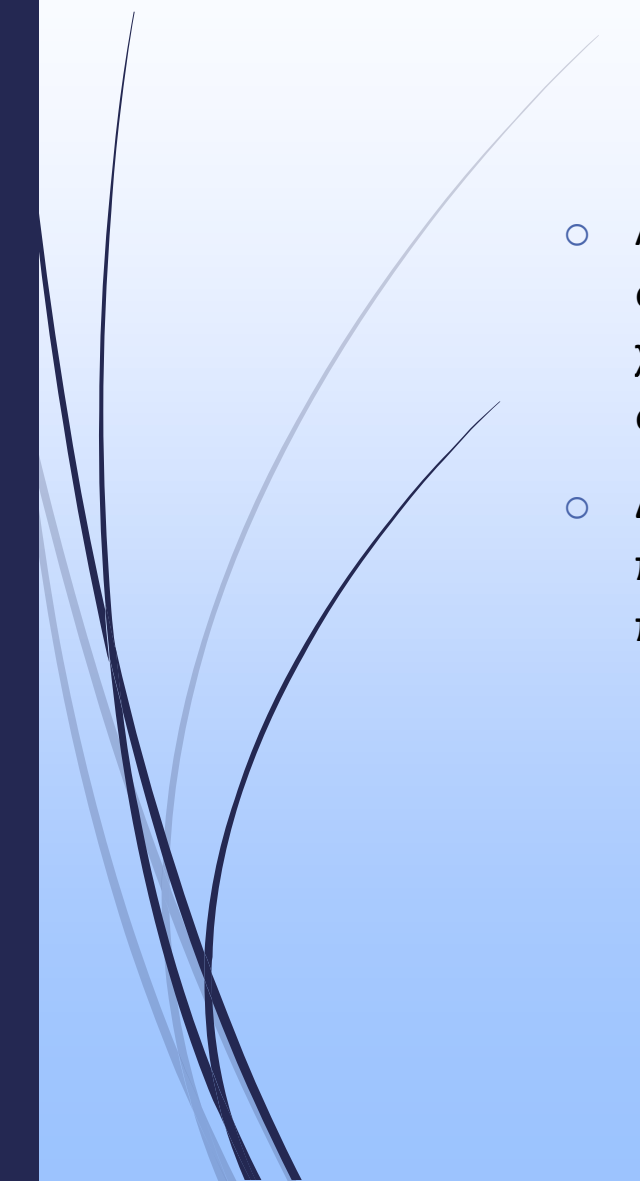
Παράδειγμα:

Με ανακοπή προσβάλλεται η ταμειακή βεβαίωση, το πρόγραμμα πλειστηριασμού, η έκθεση κατάσχεσης

- Οι πράξεις που προσβάλλονται με ανακοπή ορίζονται στο άρθρο 217 ΚΔΔ



Αγωγή



- Αγωγή είναι το ένδικο βοήθημα, με το οποίο ένας ιδιώτης ζητεί από το δικαστήριο να του αναγνωριστεί χρηματική αξίωση ή να του καταβληθεί χρηματικό ποσό που του οφείλει το Δημόσιο από οποιαδήποτε έννομη σχέση δημοσίου δικαίου.
- Δηλαδή, με την αγωγή ζητούνται χρήματα! (ενώ με την αίτηση ακύρωσης, την προσφυγή και την ανακοπή ζητείται η ακύρωση των πράξεων ή των παραλείψεων της Διοίκησης)

Εύρεση ενδίκου βοηθήματος και αρμόδιου δικαστηρίου

Εφόσον πρόκειται για διοικητική διαφορά:

Βρίσκουμε το κατάλληλο ένδικο βοήθημα και το αρμόδιο δικαστήριο, εξετάζοντας αν πρόκειται για ακυρωτική διαφορά ή διαφορά ουσίας

- **95 παρ. 1α και 95 παρ. 3 Συντάγματος:**

- ✓ Όλες οι διοικητικές διαφορές είναι ακυρωτικές, εκτός εάν έχουν χαρακτηριστεί ως διαφορές ουσίας από το Σύνταγμα ή το Νόμο.
- ✓ Όλες οι ακυρωτικές διαφορές υπάγονται στην αρμοδιότητα του ΣτΕ, εκτός εάν έχουν υπαχθεί με νόμο, ανάλογα με τη φύση και τη σπουδαιότητά τους, στην αρμοδιότητα των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων

■ Ένδικο βοήθημα και αρμόδιο δικαστήριο:

- ✓ Αν ο ασκών το ένδικο βοήθημα **ζητάει αποζημίωση** → θα ασκήσει αγωγή -- διαφορά ουσίας στα ΤΔΔ
- ✓ Αν προσβάλλεται **κανονιστική πράξη** → αίτηση ακύρωσης στο Συμβούλιο της Επικρατείας
(Κανονιστική είναι η διοικητική πράξη που θεσπίζει απρόσωπους και αφηρημένους κανόνες δικαίου, είτε γενικούς είτε ειδικούς)
- ✓ Αν προσβάλλεται **ατομική πράξη** → για να βρούμε το κατάλληλο ένδικο βοήθημα (προσφυγή ή ανακοπή ή αίτηση ακύρωσης) ακολουθούμε τα παρακάτω βήματα:
 1. Ελέγχουμε εάν πρόκειται για διαφορά ουσίας (δηλ. αν προβλέπεται η άσκηση ανακοπής, προσφυγής ουσίας)
Παραδείγματα:
 - αν προσβάλλεται κάποια πράξη εκτέλεσης (βλ. άρθ. 217 ΚΔΔ) → ανακοπή εκτέλεσης
 - αν προσβάλλεται άλλη πράξη → κοιτάω αν υπάγεται στο άρθρο 1 του ν. 1406/83 ή στο άρθρο 7 του ν. 702/77)
 - Σημείωση: όλες οι ανωτέρω περιπτώσεις, είναι διαφορές ουσίας. Εφόσον υπάγεται σε μία από αυτές, σταματώ εδώ για την αρμοδιότητα (είναι ανακοπή ή προσφυγή ουσίας --- και στη συνέχεια βρίσκω το αρμόδιο δικαστήριο καθ' ύλην και κατά τόπον)
 2. Αν δεν είναι διαφορά ουσίας, τότε πρόκειται για ακυρωτική διαφορά (άρα αίτηση ακύρωσης)
 3. Ελέγχουμε εάν η ακυρωτική διαφορά έχει υπαχθεί στην αρμοδιότητα των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων (πχ. άρθ. 1 παρ. 1 Ν. 702/77)
 4. Εάν δεν έχει υπαχθεί στην αρμοδιότητα των τακτικών διοικητικών δικαστηρίων, τότε αρμόδιο είναι το ΣτΕ

■ Παρατηρήσεις:

- ✓ Εάν μία διαφορά δικαιοδοσίας των πολιτικών δικαστηρίων εισαχθεί σε διοικητικό δικαστήριο: Το διοικητικό δικαστήριο απορρίπτει το ασκηθέν ένδικο βοήθημα

Πχ. Ασκώ αγωγή ενώπιον του Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου κατά του εργολάβου Α για την αποκατάσταση της ζημίας μου → αρμόδια είναι τα πολιτικά δικαστήρια → ΑΡΑ το Τριμελές Διοικητικό Πρωτοδικείο θα απορρίψει την αγωγή μου

- ✓ Εάν ασκηθεί προσφυγή ουσίας/αίτηση ακύρωσης σε αναρμόδιο διοικητικό δικαστήριο: το αναρμόδιο διοικητικό δικαστήριο παραπέμπει στο αρμόδιο δικαστήριο

Πχ. Ο Γ ασκεί αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου κατά της πράξης με την οποία διακόπηκε η συνταξιοδότησή του ως ανασφάλιστου υπερέλικα ΟΓΑ → η διαφορά αυτή είναι ουσίας και το κατάλληλο ένδικο βοήθημα είναι η προσφυγή ενώπιον του αρμόδιου καθ' ύλην και κατά τόπον Διοικητικού Πρωτοδικείου (ά. 1 παρ. 2 στοιχ. στ' Ν. 1406/83) → το Διοικητικό Εφετείο θα παραπέμψει την υπόθεση στο αρμόδιο Διοικητικό Πρωτοδικείο για να δικασθεί ως διαφορά ουσίας

Η Αίτηση Ακύρωσης

❖ Φύση προσβαλλόμενης πράξης

- Αίτηση ακύρωσης ασκείται κατά εκτελεστής πράξης της διοίκησης (95 παρ. 1^α Συντ. και 45 παρ. 1 π.δ. 18/1989).
- Παραδείγματα μη εκτελεστών πράξεων, οι οποίες προσβάλλονται απαραδέκτως:
 1. Πληροφοριακά έγγραφα
 2. Βεβαιωτικές πράξεις
 3. Οδηγίες
 4. Εγκύκλιοι, οι οποίες επεξηγούν απλώς κάποιο νομοθετικό πλαίσιο (αντιθέτως: εάν εισάγουν νέες ρυθμίσεις κανονιστικού χαρακτήρα, τότε είναι εκτελεστές διοικητικές πράξεις και παραδεκτώς προσβάλλονται με αίτηση ακύρωσης)
 5. Προπαρασκευαστικές πράξεις
- Διάταξη τυπικού νόμου → δεν μπορεί να προσβληθεί ευθέως με αίτηση ακύρωσης, μπορεί να ελεγχθεί μόνο παρεμπιπτόντως από το δικαστήριο

❖ Έννομο συμφέρον

Διάταξη: ά. 47 π.δ. 18/1989

- Έννομο συμφέρον έχουν ο ιδιώτης ή το νομικό πρόσωπο, τους οποίους αφορά η διοικητική πράξη ή των οποίων έννομα συμφέροντα, έστω και μη χρηματικά, προσβάλλονται από αυτήν.
- Το έννομο συμφέρον του αιτούντος πρέπει να είναι προσωπικό, άμεσο και ενεστώς.

Π.χ. ο Α ασκεί αίτηση ακύρωσης κατά της πράξης απόλυσής του → έχει πρόδηλο έννομο συμφέρον για την άσκηση της αιτήσεως ακύρωσης

Π.χ. ο Β ασκεί αίτηση ακύρωσης κατά της πράξης με την οποία απερρίφθη αίτημα της συζύγου του για λήψη επιδόματος τρίτεκνης μητέρας → ο Β δεν έχει προσωπικό και άμεσο έννομο συμφέρον

❖ Προηγούμενη άσκηση ενδικοφανούς προσφυγής

Η αίτηση ακύρωσης είναι απαράδεκτη, εάν δεν ασκηθεί προηγουμένως η προβλεπόμενη ενδικοφανής προσφυγή.

Εξαίρεση: εάν δεν υπήρξε πλήρης και προσήκουσα ενημέρωση για την άσκησή της – ο διοικούμενος στην περίπτωση αυτή παραδεκτώς ασκεί την αίτηση ακύρωσης, χωρίς να έχει προηγουμένως ασκήσει την προβλεπόμενη ενδικοφανή προσφυγή

❖ Προθεσμία

Διάταξη: 46 π.δ. 18/1989

- ✓ 60 ημέρες που αρχίζουν από την επομένη της κοινοποίησης της προσβαλλόμενης πράξης ή τη δημοσίευσή της ή από τότε που ο αιτών έλαβε πλήρη γνώση της πράξης
- ✓ 90 ημέρες για τους διαμένοντες στην αλλοδαπή

○ Επιγραμματικά:

- ✓ Κανονιστικές πράξεις → η προθεσμία ξεκινά από την επομένη της δημοσίευσής τους στην ΕΤΚ
- ✓ Ατομικές πράξεις → η προθεσμία ξεκινά από την επομένη της κοινοποίησής τους ή από τότε που ο αιτών έλαβε πλήρη γνώση της πράξης
- Διακόπτεται η προθεσμία με την άσκηση διοικητικής προσφυγής (απλής, ιεραρχικής και της ειδικής – 46 παρ. 2 πδ 18/1989), πλην της ενδικοφανούς
- Αναστολή προθεσμίας:
 - ✓ Σε περιπτώσεις ανωτέρας βίας
 - ✓ Κατά τη διάρκεια των δικαστικών διακοπών

❖ Απαράδεκτη η άσκηση **δεύτερης** αίτησης ακυρώσεως

❖ Πρόσθετοι Λόγοι – Υπόμνηματα (άρθρο 25 π.δ. 18/1989)

- ✓ Με τους προσθέτους λόγους μπορούν να προβληθούν νέοι λόγοι ακυρώσεως, με το υπόμνημα όχι.
- ✓ Οι πρόσθετοι λόγοι κατατίθενται στη γραμματεία του δικαστηρίου και κοινοποιούνται στους άλλους διαδίκους 15 τουλάχιστον πλήρεις ημέρες πριν από την πρώτη συζήτηση, με επιμέλεια εκείνου που άσκησε την αίτηση ακύρωσης
- ✓ Το υπόμνημα κατατίθεται στη γραμματεία 6 πλήρεις ημέρες πριν από τη συζήτηση – Υπόμνημα μπορεί να κατατεθεί και μετά τη συζήτηση, μέσα σε τασσόμενη από το δικαστήριο προθεσμία, προς ανάπτυξη μόνο όσων έχουν εκτεθεί στο δικαστήριο



❖ Ομοδικία

- Περισσότεροι αιτούντες μπορούν, με το ίδιο δικόγραφο, να ασκήσουν κοινή αίτηση ακυρώσεως κατά των ίδιων πράξεων ή παραλείψεων προβάλλοντας με κοινό έννομο συμφέρον κοινούς λόγους ακυρώσεως ερειδόμενους επί της αυτής νομικής και πραγματικής βάσεως.
- Εάν το δικαστήριο διαπιστώσει ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της ομοδικίας: κρατεί το ένδικο βοήθημα ως προς τον πρώτο προτασόμενο στο δικόγραφο και τους ομοδικούντες με αυτόν και διατάσσει με προδικαστική απόφαση το χωρισμό του δικογράφου ως προς τους λοιπούς (ά. 45 παρ. 6 π.δ. 18/1989).

❖ Συνάφεια

- Προϋποθέσεις συνάφειας: Οι πράξεις στηρίζονται στην ίδια νομική και κατά τα ουσιώδη στοιχεία πραγματική βάση ή η νομιμότητα της μίας ασκεί επιρροή στη νομιμότητα της άλλης.
- Εάν το δικαστήριο διαπιστώσει ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της συνάφειας: κρατεί το ένδικο βοήθημα ως προς την πρώτη προτασόμενη πράξη και τις συναφείς με αυτήν και διατάσσει με προδικαστική απόφαση το χωρισμό του δικογράφου ως προς τις λοιπές πράξεις (ά. 45 παρ. 6 π.δ. 18/1989).

❖ Παρέμβαση στις ακυρωτικές διαφορές

Τρίτος που επιθυμεί να συμμετέχει σε δίκη που έχει ανοιχθεί με αίτηση ακύρωσης, μπορεί να ασκήσει παρέμβαση.

Παρατηρήσεις:

- Δυνατή η άσκηση παρέμβασης επί αίτησης ακύρωσης – ά. 49 π.δ. 18/89
- Δυνατή η άσκηση παρέμβασης επί έφεσης – ά. 63 π.δ. 18/89
- Επιτρέπεται η άσκηση πρόσθετης παρέμβασης (όχι κύριας), η οποία ασκείται μόνο για τη διατήρηση της ισχύος της προσβαλλόμενης πράξης
- Κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου όπου εκκρεμεί το ένδικο βοήθημα και κοινοποιείται από τον παρεμβαίνοντα (όχι από το δικαστήριο) έξι πλήρεις ημέρες πριν τη συζήτηση

❖ **Λόγοι ακυρώσεως (ά. 48 π.δ. 18/1989)**

- Αναρμοδιότητα
- Παράβαση ουσιώδους τύπου της διαδικασίας
- Παράβαση ουσιαστικής διάταξης νόμου
- Κατάχρηση εξουσίας

Η Προσφυγή Ουσίας

❖ Επιγραμματικά:

- ✓ Νομοθεσία: Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας, Ν. 1406/83, άρ. 7 Ν. 702/77
- ✓ Η προσφυγή είναι το ένδικο βοήθημα με το οποίο ζητείται η άσκηση **ουσιαστικού ελέγχου** ατομικής διοικητικής πράξης.
- ✓ Προσφυγή ασκείται **μόνον επί διαφορών ουσίας**, δηλαδή στις ειδικές περιπτώσεις που ο νόμος χαρακτηρίζει μια διοικητική διαφορά ως ουσίας.
- ✓ Με την προσφυγή δεν ελέγχεται μόνον η **νομιμότητα** (ύπαρξη νομικής βάσης, ορθή εφαρμογή του νόμου), αλλά **και η κατ' ουσίαν ορθότητα μιας διοικητικής πράξης**.
- ✓ Ο δικαστής της προσφυγής έχει την εξουσία όχι μόνο να **ακυρώσει** αλλά και να **τροποποιήσει** την προσβαλλόμενη πράξη.

❖ Καθ' ύλην αρμοδιότητα

Άρθρο 6 ΚΔΔ:

- ✓ παρ. 1: Τεκμήριο αρμοδιότητας του Τριμελούς Διοικητικού Πρωτοδικείου → δηλ. υπάγονται σε αυτό όλες οι διαφορές ουσίας, εκτός εάν εμπίπτουν στις εξαιρέσεις της παρ. 2 του ίδιου άρθρου.
- ✓ παρ. 2: προβλέπει τις εξαιρέσεις, μεταξύ των οποίων εντάσσονται:
 - Οι διαφορές από «δημόσιες» συμβάσεις, οι οποίες ανήκουν, σε πρώτο και τελευταίο βαθμό, στο εφετείο
 - Η εκδίκαση των φορολογικών και τελωνειακών εν γένει διαφορών, των οποίων το αντικείμενο δεν υπερβαίνει τις εξήντα χιλιάδες (60.000) ευρώ, η οποία ανήκει σε πρώτο βαθμό στο μονομελές πρωτοδικείο. Εάν το αντικείμενο υπερβαίνει το ποσό των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ και μέχρι του ποσού των εκατόν πενήντα χιλιάδων (150.000) ευρώ, ανήκει σε πρώτο βαθμό στο τριμελές πρωτοδικείο. Εάν το αντικείμενο υπερβαίνει το ποσό των εκατόν πενήντα χιλιάδων (150.000) ευρώ, ανήκει σε πρώτο και τελευταίο βαθμό στο τριμελές εφετείο.
 - Η εκδίκαση των χρηματικών διαφορών, των οποίων το αντικείμενο δεν υπερβαίνει το ποσό των εξήντα χιλιάδων (60.000) ευρώ, η οποία ανήκει στο μονομελές πρωτοδικείο.

❖ Κατά τόπον αρμοδιότητα

Άρθρο 7 ΚΔΔ:

- ✓ Κατά κανόνα, αρμόδιο στον πρώτο, ή πρώτο και τελευταίο, βαθμό είναι το δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου εδρεύει η αρχή από πράξη, παράλειψη ή υλική ενέργεια οργάνου της οποίας δημιουργήθηκε η διαφορά.
- ✓ Η αρμοδιότητα αυτή διατηρείται και στις περιπτώσεις που, κατά των πράξεων ή παραλείψεων, ασκείται οποιαδήποτε διοικητική προσφυγή.

❖ Έννομο συμφέρον

Άρθρο 23 ΚΔΔ

- ✓ Το έννομο συμφέρον του προσφεύγοντος πρέπει να είναι προσωπικό, άμεσο και ενεστώς

❖ Προηγούμενη άσκηση ενδικοφανούς προσφυγής

- ✓ Η προσφυγή είναι απαράδεκτη, εάν δεν ασκηθεί προηγουμένως η προβλεπόμενη ενδικοφανής προσφυγή.
- ✓ Εξαίρεση: εάν δεν υπήρξε πλήρης και προσήκουσα ενημέρωση για την άσκησή της
- ✓ Παράδειγμα ενδικοφανούς προσφυγής επί των φορολογικών διαφορών → υποχρεωτική η άσκηση της ενδικοφανούς προσφυγής που προβλέπεται στο ά. 63 Ν. 4174/2013, άλλως η προσφυγή είναι απαράδεκτη

❖ Φύση προσβαλλόμενης πράξης

Προσφυγή ασκείται κατά **εκτελεστής** πράξης της διοίκησης

❖ Προθεσμία

Άρθρο 66 ΚΔΔ → **60 ημέρες** (90 ημέρες για τους διαμένοντες στην αλλοδαπή) που αρχίζουν:

A. Σε περίπτωση ρητής πράξης :

α) Για εκείνους τους οποίους αφορά :

- i. από την κατά νόμο επίδοσή της σε αυτούς, ή
- ii. σε κάθε άλλη περίπτωση, από τότε που αυτοί έλαβαν αποδεδειγμένως πλήρη γνώση του περιεχομένου της.

β) Για τους τρίτους :

- i. από τη δημοσίευσή της, αν δεν προβλέπεται από το νόμο άλλος ειδικότερος τρόπος γνωστοποίησής της, ή
- ii. σε κάθε άλλη περίπτωση, από τότε που αυτοί έλαβαν αποδεδειγμένως πλήρη γνώση του περιεχομένου της.

B. Σε περίπτωση παράλειψης: από τη συντέλεσή της.



Στις φορολογικές και τελωνειακές διαφορές → 30 ημέρες (90 ημέρες για τους διαμένοντες στην αλλοδαπή)

Παρατηρήσεις:

- Διακόπτεται η προθεσμία με την άσκηση διοικητικής προσφυγής (απλής, ιεραρχικής και της ειδικής – 67 παρ. 2 ΚΔΔ), πλην της ενδικοφανούς
- Αναστολή προθεσμίας:
 - ✓ Σε περιπτώσεις ανωτέρας βίας – πρέπει να ασκηθεί αμελλητί
 - ✓ Κατά τη διάρκεια των δικαστικών διακοπών (1/7 έως 15/9 – ειδικώς για τις φορολογικές και τελωνειακές διαφορές 1/8 έως 31/8)



❖ Ομοδικία

- Διάταξη: ά. 115 επ. ΚΔΔ
- Δυνητική/αναγκαστική
- Εάν δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις ομοδικίας, το ένδικο βοήθημα κρατείται ως προς τον πρώτο και τους ομόδικους με αυτόν και διατάσσεται ο χωρισμός του ως προς τους υπόλοιπους.

❖ Συνάφεια

- Διάταξη: ά.122 επ. ΚΔΔ
- Συναφείς είναι οι πράξεις και οι παραλείψεις:
 - α) όταν στηρίζονται στην ίδια νομική και στην ίδια κατά τα ουσιώδη στοιχεία πραγματική βάση ή
 - β) όταν η νομιμότητα της μιας ασκεί επιρροή στη νομιμότητα της άλλης.
- Συναφείς είναι οι υλικές ενέργειες όταν συνδέονται ουσιωδώς μεταξύ τους και οι αξιώσεις που απορρέουν από αυτές στηρίζονται στην ίδια νομική βάση.
- Εάν το δικαστήριο διαπιστώσει ότι δεν συντρέχουν οι προϋποθέσεις της συνάφειας: κρατεί το ένδικο βοήθημα ως προς την πρώτη προτασόμενη πράξη και τις συναφείς με αυτήν και διατάσσει με προδικαστική απόφαση το χωρισμό του δικογράφου ως προς τις λοιπές πράξεις.

❖ Παρέμβαση

✓ Δύο είδη παρεμβάσεων:

A. Κύρια παρέμβαση: μόνο επί αγωγής (όχι επί προσφυγής) - Ο παρεμβαίνων διεκδικεί το αντικείμενο της δίκης

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ: Ο Α ασκεί αγωγή κατά ΟΤΑ και ζητάει νοσήλεια λόγω τραυματισμού του. Η ασφαλιστική εταιρεία η οποία κατέβαλε τα νοσήλεια στον Α, μπορεί να ασκήσει κύρια παρέμβαση στη δίκη.

B. Πρόσθετη παρέμβαση: ο παρεμβαίνων υποστηρίζει το διάδικο υπέρ του οποίου έχει έννομο συμφέρον να αποβεί η δίκη

✓ Σημείωση: Κατατίθεται στη γραμματεία του δικαστηρίου όπου εκκρεμεί το ένδικο βοήθημα και κοινοποιείται από τον παρεμβαίνοντα (όχι από το δικαστήριο) **έξι πλήρεις ημέρες** πριν τη συζήτηση

❖ **Πρόσθετοι Λόγοι – Υπομνήματα** (άρθρα 131 και 138 Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας)

- ✓ Με τους προσθέτους λόγους μπορούν να προβληθούν νέοι λόγοι προσφυγής, με το υπόμνημα όχι (μόνο ανάπτυξη ήδη προβληθέντων ισχυρισμών)
- ✓ Οι πρόσθετοι λόγοι κατατίθενται στη γραμματεία του δικαστηρίου και με επιμέλεια του προσφεύγοντος επιδίδονται στους άλλους διαδίκους 15 τουλάχιστον πλήρεις ημέρες πριν από την πρώτη συζήτηση
- ✓ Το υπόμνημα κατατίθεται στη γραμματεία το αργότερο 3 εργάσιμες ημέρες μετά τη συζήτηση

Σημείωση για πρόσθετους λόγους:

Τόσο στις δίκες επί αιτήσεως ακυρώσεως όσο και επί προσφυγής, εάν το δικόγραφο των προσθέτων λόγων **δεν κοινοποιηθεί** μέσα στην οριζόμενη προθεσμία στους άλλους διαδίκους → «θεραπεύεται» η μη κοινοποίηση εάν ο αντίδικος παραστεί κατά τη συζήτηση και δεν αντιλέξει / ΌΜΩΣ εάν δεν κατατεθεί μέσα στην οριζόμενη προθεσμία → το δικόγραφο των προσθέτων λόγων είναι απαράδεκτο

❖ **Δεύτερη προσφυγή** (άρθρο 70 Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας)

Απαράδεκτη η άσκηση δεύτερης προσφυγής ουσίας, εκτός εάν η πρώτη απερρίφθη για λόγους τυπικούς, στους οποίους για την περίπτωση της προσφυγής δεν περιλαμβάνεται:

- ✓ Η απόρριψή της ως εκπρόθεσμης
- ✓ Η μη συμπλήρωση ελλείψεων νομιμοποίησης
- ✓ Η μη συμπλήρωση τυπικών ελλείψεων
- ✓ Η μη συμπλήρωση του παραβόλου ύστερα από πρόσκληση του δικαστηρίου



Η Αγωγή

Αγωγή είναι το ένδικο βοήθημα, με το οποίο ένας ιδιώτης ζητεί από το δικαστήριο να του **αναγνωριστεί χρηματική αξίωση ή να του καταβληθεί χρηματικό ποσό** που του οφείλει το Δημόσιο από οποιαδήποτε έννομη σχέση δημοσίου δικαίου.

Δηλαδή, με την αγωγή ζητούνται **χρήματα**.

Σημειώσεις:

- ✓ Η αγωγή ασκείται διά καταθέσεως του δικογράφου (ά. 126 παρ. 1 ΚΔΔ)
- ✓ Με την επίδοση της αγωγής επέρχονται τα κατά το ουσιαστικό δίκαιο έννομα αποτελέσματα της άσκησής της (ά. 75 παρ. 2 ΚΔΔ) → τοκοφορία και διακοπή παραγραφής
- ✓ Αυτοτέλεια αγωγής σε σχέση με την προσφυγή/αίτηση ακύρωσης – δεν είναι προϋπόθεση για την άσκηση της αγωγής η προηγούμενη άσκηση αίτησης ακύρωσης ή προσφυγής – η νομιμότητα της πράξης/παράλειψης που προκάλεσε τη ζημία μπορεί να ελεγχθεί παρεμπιπτόντως από το δικαστήριο της αγωγής, εφόσον δεν υπάρχει δεδικασμένο (80 παρ. 2 ΚΔΔ)
- ✓ Το αίτημα της αγωγής μπορεί να είναι αναγνωριστικό ή καταψηφιστικό
- ✓ Το αναγνωριστικό αίτημα μπορεί να αφορά μόνο την ύπαρξη ορισμένης χρηματικής απαίτησης → δηλ. δεν μπορεί η αγωγή να έχει ως αίτημα την ύπαρξη ή την ανυπαρξία μιας έννομης σχέσης
- ✓ Σύμφωνα με τον ΚΔΔ, δικαστικό ένσημο καταβάλλεται μόνο σε περίπτωση καταψηφιστικού αιτήματος
- ✓ Η κήρυξη της απόφασης ως προσωρινά εκτελεστής, κατά το άρθρο 80 παρ. 3 ΚΔΔ, είναι δυνατή μόνο επί καταψηφιστικής αγωγής
- ✓ Απαράδεκτη η άσκηση δεύτερης αγωγής, εκτός εάν η πρώτη απορρίφθηκε τελεσίδικα για λόγους τυπικούς (πχ. έλλειψη νομιμοποίησης πληρεξουσίου δικηγόρου)
- ✓ Όταν πρόκειται για φορολογική διαφορά: απαράδεκτη η άσκηση της αγωγής (μόνο προσφυγή)
- ✓ Η άσκηση αγωγής υπό αίρεση είναι απαράδεκτη

Η Ανακοπή Εκτέλεσης

❖ Επιγραμματικά

- ✓ Η ανακοπή είναι το γενικό ένδικο βοήθημα κατά των πράξεων που εκδίδονται στο πλαίσιο της εκτέλεσης (οι πράξεις που ορίζονται στο άρθρο 217 ΚΔΔ).

Παράδειγμα: με ανακοπή προσβάλλεται η ταμειακή βεβαίωση ή το πρόγραμμα πλειστηριασμού ή η έκθεση κατάσχεσης

- ✓ Ο **Κώδικας Διοικητικής Δικονομίας** εφαρμόζεται μόνο εφόσον η **απαίτηση**, προς ικανοποίησης της οποίας επισπεύδεται η διαδικασία εκτελέσεως του ΚΕΔΕ κατά του οφειλέτη, προέρχεται **από έννομη σχέση δημοσίου δικαίου** (π.χ. φόροι)

[Εάν η απαίτηση είναι ιδιωτικού δικαίου (πχ. μισθώματα) → δικαιοδοσία πολιτικών δικαστηρίων]

- ✓ Δικονομία: ά. 216 επ. ΚΔΔ



❖ Προσβαλλόμενες πράξεις (217 ΚΔΔ)

Με ανακοπή προσβάλλεται κάθε πράξη που εκδίδεται στα πλαίσια της διοικητικής εκτέλεσης.

Ιδίως:

- ✓ Ταμειακή βεβαίωση
- ✓ Κατασχετήρια έκθεση
- ✓ Πρόγραμμα πλειστηριασμού
- ✓ Έκθεση πλειστηριασμού
- ✓ Πίνακας κατάταξης

❖ **Αρμοδιότητα (ά. 218 ΚΔΔ)**

- ✓ Καθ' ύλην αρμοδιότητα: Μονομελές Διοικητικό Πρωτοδικείο (σε δεύτερο βαθμό το τριμελές διοικητικό εφετείο)
- ✓ Κατά τόπον αρμοδιότητα: σε περίπτωση ανακοπής κατά πράξης ταμειακής βεβαίωσης, κατά τόπον αρμοδιότητα του δικαστηρίου όπου εδρεύει η αρχή που εξέδωσε την προσβαλλόμενη πράξη, ενώ σε κάθε άλλη περίπτωση ανακοπής, το δικαστήριο του τόπου εκτέλεσης

❖ **Προθεσμία (ά. 220 ΚΔΔ)**

- ✓ Γενικά: 30 ημέρες (βλ.220 ΚΔΔ για έναρξη της προθεσμίας)
- ✓ Ειδικώς κατά του προγράμματος πλειστηριασμού: 10 ημέρες

❖ Άρθρο 224 παρ. 4 ΚΔΔ

Σε περίπτωση ανακοπής κατά ταμειακής βεβαίωσης δεν επιτρέπεται ο παρεμπόπτων έλεγχος, κατά το νόμο και τα πράγματα, του νόμιμου τίτλου, εφόσον προβλέπεται κατ' αυτού ένδικο βοήθημα ουσίας

Παράδειγμα:

Εκδίδεται ταμειακή βεβαίωση ύστερα από οριστική πράξη καταλογισμού φόρου εισοδήματος του Α → ο Α μπορεί να προσβάλλει με προσφυγή ουσίας την οριστική πράξη καταλογισμού φόρου εισοδήματος → το δικαστήριο που δικάζει την ανακοπή κατά της ταμειακής βεβαίωσης δεν μπορεί να ελέγξει παρεμπιπτόντως την οριστική πράξη καταλογισμού φόρου εισοδήματος και αν προβληθεί λόγος που αφορά αυτήν θα απορριφθεί

Η Υπαλληλική Προσφυγή

❖ 103 παρ. 4 Συντ:

- ✓ Ασκείται κατά αποφάσεων υπηρεσιακών συμβουλίων, τα οποία αποτελούνται κατά τα δύο τρίτα από μόνιμους δημοσίους υπαλλήλους, με τις οποίες (αποφάσεις) επιβάλλεται σε μόνιμο δημόσιο υπάλληλο η ποινή της οριστικής παύσης ή του υποβιβασμού
 - ✓ Διαφορά ουσίας αρμοδιότητας ΣτΕ – εφαρμόζονται τα ά. 41 επ. π.δ. 18/1989
-
- ❖ Στις περιπτώσεις όπου επιβάλλονται πειθαρχικές ποινές πέραν της οριστικής παύσης ή του υποβιβασμού για τις οποίες ο ΥΚ προβλέπει υπαλληλική προσφυγή → ασκείται στο Διοικητικό Εφετείο (ά. 4 παρ. 1 ν. 2944/01)

Προσωρινή Δικαστική Προστασία

❖ Ακυρωτικές διαφορές: ά. 52 π.δ. 18/1989

○ Πράξεις υποκείμενες σε αναστολή:

- ✓ Ατομικές
- ✓ Κανονιστικές: κατ' αρχήν, δεν επιτρέπεται η αναστολή εκτέλεσης κανονιστικών πράξεων. *Εξαίρεση: μόνο για τον αιτούντα, εφόσον αποδείξει συγκεκριμένη βλάβη του*

○ Λόγοι για τους οποίους μπορεί να ζητηθεί η αναστολή:

- ✓ Ανεπανόρθωτη ή δυσχερώς επανορθώσιμη βλάβη
- ✓ Προδήλως βάσιμο της αίτησης ακύρωσης

○ Απορρίπτεται η αίτηση αναστολής:

- ✓ Λόγοι δημοσίου συμφέροντος
- ✓ Εάν η αίτηση ακύρωσης είναι προδήλως απαράδεκτη ή προδήλως αβάσιμη
- ✓ Εάν η πράξη έχει εκτελεστεί και είναι αδύνατη η επαναφορά στην προτεραία κατάσταση
- ✓ Όταν υπάρχει διοικητική ή αυτοδίκαιη αναστολή

❖ Διαφορές ουσίας: ά. 200 επ. ΚΔΔ

1) Επί προσφυγής

○ Λόγοι αίτησης αναστολής:

- ✓ ανεπανόρθωτη βλάβη
- ✓ Προδήλως βάσιμο της προσφυγής

- Ειδικώς επί φορολογικών, τελωνειακών και διαφορών με χρηματικό αντικείμενο, το δικαστήριο μπορεί, με την απόφασή του, να ορίσει ότι το ανασταλτικό αποτέλεσμα δεν καταλαμβάνει τη λήψη ενός ή περισσότερων αναγκαστικών μέτρων είσπραξης ή διοικητικών μέτρων, για τον εξαναγκασμό ή τη διασφάλιση της είσπραξης της οφειλής, επί συγκεκριμένων περιουσιακών στοιχείων του αιτούντος, τα οποία αναφέρονται στην απόφαση

○ Απορρίπτεται η αίτηση αναστολής:

- ✓ εάν η προσφυγή είναι προδήλως απαράδεκτη ή αβάσιμη, ακόμη και αν η βλάβη του αιτούντος από την άμεση εκτέλεση της προσβαλλόμενης πράξης είναι ανεπανόρθωτη,
- ✓ αν κατά τη στάθμιση της βλάβης του αιτούντος, των συμφερόντων τρίτων και του δημόσιου συμφέροντος, κρίνεται ότι οι αρνητικές συνέπειες από την αποδοχή θα είναι σοβαρότερες από την ωφέλεια του αιτούντος.
- ✓ Αν η δήλωση που προβλέπεται στην παράγραφο 2 του άρθρου 203 έχει ουσιώδεις παραλείψεις ή ανακρίβειες



2) Επί ανακοπής

Άρθρο 228 ΚΔΔ

3) Προσωρινή ρύθμιση κατάστασης

Άρθρο 210 ΚΔΔ

4) Προσωρινή επιδίκαση απαίτησης

Άρθρα 211 επ. ΚΔΔ

- ✓ Μόνο επί καταψηφιστικής αγωγής!

Ένδικα μέσα, ιδίως Έφεση-Αναίρεση

❖ Ακυρωτικές διαφορές:

Διατάξεις:

- ✓ Έφεση ενώπιον του ΣτΕ: 58 επ. π.δ. 18/1989
- ✓ Τριτανακοπή άρ. 51 π.δ. 18/1989
- ✓ Ανέκκλητες διαφορές: πχ. 5Α Ν. 702/77

Σημειώσεις Έφεσης:

- ✓ Σε έφεση ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας υπόκειται η **οριστική απόφαση του διοικητικού εφετείου**, η οποία εκδίδεται επί αιτήσεως ακυρώσεως ή τριτανακοπής.



✓ Έφεση μπορούν να ασκήσουν όσοι ήταν διάδικοι κατά την πρωτόδικη ακυρωτική δίκη, μέσα σε **προθεσμία εξήντα ημερών** που αρχίζει από την επομένη της ημέρας που κοινοποιήθηκε η απόφαση με επιμέλεια του διαδίκου και πάντως **μέσα σε ένα έτος** από τη δημοσίευσή της.

✓ Η έφεση επιτρέπεται μόνον όταν προβάλλεται από τον διάδικο, με συγκεκριμένους ισχυρισμούς, που περιέχονται στο σχετικό δικόγραφο, ότι **δεν υπάρχει νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας ή ότι υπάρχει αντίθεση της προσβαλλομένης αποφάσεως προς τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας ή άλλου ανωτάτου δικαστηρίου είτε προς ανέκκλητη απόφαση διοικητικού δικαστηρίου.**

Το απαράδεκτο του προηγούμενου εδαφίου καλύπτεται, εάν **μέχρι την πρώτη συζήτηση της υπόθεσης** περιέλθει εγγράφως σε γνώση του δικαστηρίου με πρωτοβουλία του διαδίκου, ακόμη και αν δεν γίνεται επίκλησή της στο εισαγωγικό δικόγραφο, απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας ή άλλου ανωτάτου δικαστηρίου είτε ανέκκλητη απόφαση διοικητικού δικαστηρίου, που είναι αντίθετη προς την προσβαλλόμενη απόφαση.

✓ Για διαφορές που **δεν υπόκεινται σε έφεση** → βλ. άρθρο 5^Α Ν. 702/77

❖ Ουσιαστικές διαφορές:

Επιγραμματικά:

- ✓ Προσφυγή/Αγωγή/Ανακοπή → Έφεση → Αναίρεση
- ✓ Πρέπει πρώτα να ασκηθεί έφεση και μετά αναίρεση!
- ✓ Εάν δεν ασκηθεί έφεση → δεν μπορείς να ασκήσεις αναίρεση!

Διατάξεις:

- ✓ Έφεση: ά. 92 επ. ΚΔΔ
- ✓ Αναίρεση: ά. 53 π.δ. 18/1989
- ✓ Ανακοπή ερημοδικίας → ά. 89 επ. ΚΔΔ
- ✓ Αίτηση αναθεώρησης → ά. 101 επ. ΚΔΔ
- ✓ Τριτανακοπή → ά. 106 ΚΔΔ

Σημειώσεις Έφεσης:

- ✓ Σε έφεση υπόκεινται οι αποφάσεις που εκδίδονται **σε πρώτο βαθμό**.
- ✓ **Δεν υπόκεινται** σε έφεση αποφάσεις που αφορούν σε χρηματικές διαφορές, αν το αντικείμενο τους δεν υπερβαίνει το ποσό των πέντε χιλιάδων (5.000) ευρώ.

Προκειμένου για **απαιτήσεις αμέσως ή εμμέσως ασφαλισμένων κατά των οργανισμών κοινωνικής ασφάλισης, καθώς και για απαιτήσεις για κάθε είδους αποδοχές του προσωπικού** γενικώς του Δημοσίου, των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης και δεύτερης βαθμίδας και των λοιπών νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου, το ανωτέρω όριο ορίζεται στο ποσό των τριών χιλιάδων (3.000) ευρώ.
- ✓ **Επιτρέπεται πάντοτε να ασκηθεί έφεση :**
 - α) για έλλειψη δικαιοδοσίας ή Αρμοδιότητας του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση, ή
 - β) για μη νόμιμη συγκρότηση ή σύνθεσή του, ή
 - γ) αν η διαφορά έχει ως αντικείμενο περιοδική παροχή, ή
 - δ) αν πρόκειται για φορολογική διαφορά με αντικείμενο την αναγνώριση ζημίας, η οποία δεν καλύπτεται με συμψηφισμό του συνολικού εισοδήματος που προσδιορίστηκε με την πρωτόδικη Απόφαση, αλλά είναι εκπεστέα, σύμφωνα με τις εκάστοτε ισχύουσες διατάξεις, από το φορολογητέο εισόδημα επόμενων οικονομικά ετών, εφόσον το ποσό της εκπεστέας κατά τον τρόπο αυτόν ζημίας υπερβαίνει το ποσό των δεκαπέντε χιλιάδων ευρώ
 - ε) αν πρόκειται για την επιβολή προστίμων για παράβαση διατάξεων του Κώδικα Βιβλίων και Στοιχείων, εφόσον προβάλλεται από τον διάδικο και προκύπτει, κατά τρόπο συγκεκριμένο, ότι η επίλυση της διαφοράς έχει για αυτόν ευρύτερες οικονομικές επιπτώσεις
 - στ) αν η προσβαλλόμενη απόφαση έρχεται σε αντίθεση με απόφαση άλλου δικαστηρίου που επιλύει υπόθεση φορολογικού αντικείμενου εκ κληρονομίας η οποία στηρίζεται στην ίδια νομική και πραγματική βάση ακόμη και για διαφορετικό διάδικο.
- ✓ **Προθεσμία:** 60 ημέρες από την επίδοση της προσβαλλόμενης απόφασης – όχι πέραν της 3ετίας από τη δημοσίευσή της
- ✓ **Λόγοι έφεσης:** άρθρο 95 ΚΔΔ

Σημειώσεις Αναίρεσης:

- ✓ Η αίτηση αναιρέσεως ασκείται κατά αποφάσεων που εκδίδονται είτε σε πρώτο και τελευταίο βαθμό, είτε τελεσιδίκως κατ' έφεση, αναθεώρηση ή αναψηλάφηση.
- ✓ Η **προθεσμία** για τον **ιδιώτη διάδικο** (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) ορίζεται σε 60 ημέρες, που αρχίζουν από την κοινοποίηση της απόφασης σε αυτόν.

Η **προθεσμία** για τη **διάδικο διοικητική αρχή ή το νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή τον προϊστάμενό τους Υπουργό**, εφόσον δε ορίζεται διαφορετικά, ορίζεται σε 60 ημέρες, που αρχίζουν από τη χρονολογία δημοσίευσης της απόφασης.

- ✓ Η αίτηση αναιρέσεως επιτρέπεται μόνον όταν προβάλλεται από τον διάδικο, με **συγκεκριμένους ισχυρισμούς**, που περιέχονται στο εισαγωγικό δικόγραφο, ότι **δεν υπάρχει νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας ή ότι υπάρχει αντίθεση της προσβαλλομένης απόφασης προς τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας ή άλλου Ανωτάτου Δικαστηρίου είτε προς ανέκκλητη απόφαση διοικητικού δικαστηρίου.**

Το απαράδεκτο του προηγούμενου εδαφίου **καλύπτεται, εάν** μέχρι την πρώτη συζήτηση της υπόθεσης περιέλθει εγγράφως σε γνώση του δικαστηρίου με πρωτοβουλία του διαδίκου, ακόμη και αν δεν γίνεται επίκλησή της στο εισαγωγικό δικόγραφο, απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας ή άλλου Ανωτάτου Δικαστηρίου είτε ανέκκλητη απόφαση διοικητικού δικαστηρίου, που είναι αντίθετη προς την προσβαλλόμενη απόφαση.

- 
- ✓ **Δεν επιτρέπεται** η άσκηση αίτησης αναιρέσεως, όταν το ποσό της διαφοράς που άγεται ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας είναι κατώτερο από **40.000€**, εκτός αν προσβάλλονται αποφάσεις που εκδίδονται επί προσφυγών ουσίας, εφόσον αφορούν περιοδικές παροχές ή τη θεμελίωση του δικαιώματος σε σύνταξη ή τη θεμελίωση του δικαιώματος σε εφάπαξ παροχή και τον καθορισμό του ύψους της.

Ειδικώς στις διαφορές από διοικητικές συμβάσεις, το όριο αυτό ορίζεται στις **200.000€**.

Προκειμένου για διαφορές από ασφαλιστικές εισφορές, φόρους, δασμούς, τέλη και συναφή δικαιώματα, πρόστιμα και λοιπές κυρώσεις, ως ποσό της διαφοράς νοείται το ποσό εισφοράς, φόρου κλπ., **χωρίς προσαυξήσεις και πρόσθετους φόρους που αμφισβητείται** ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας.

Αίτηση Επανάληψης της Διαδικασίας

Αίτηση Επανάληψης Διαδικασίας (μετά από απόφαση ΕΔΔΑ)

Διατάξεις:

- ✓ Ακυρωτικές διαφορές: ά. 69Α π.δ. 18/1989
- ✓ Ουσιαστικές Διαφορές: ά. 105Α ΚΔΔ

Επιγραμματικά:

- ✓ Σε αίτηση επανάληψης της διαδικασίας υπόκειται Δικαστική Απόφαση, για την οποία κρίθηκε με απόφαση του ΕΔΔΑ ότι εκδόθηκε κατά παραβίαση δικαιώματος που αφορά το δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας που τηρήθηκε ή διάταξης ουσιαστικού δικαίου της ΕΣΔΑ
- ✓ Προθεσμία 90 ημερών, που αρχίζει από τη δημοσίευση της οριστικής απόφασης του ΕΔΔΑ



Καλή επιτυχία!

